

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 136 (№ 9)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Факсове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкється за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 30 від 30 серпня 2018 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar, Index Copernicus (Польща), EBSCO Publishing, Inc. (USA), SIS (Scientific Indexing Services) (USA), InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Калесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Армения, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:**З історичних наук:**

Войтєхівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)
Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронцова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Дзвінчук Д. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)
Жацько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жітєво Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купенал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свиріденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещинський С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тетляк С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Халамендик В. Б., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Япанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрушак Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрушак Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук С. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лашина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Ричмаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогош Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 136 (9). – 332 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

Таблиця 4

Коефіцієнти кореляції між показниками соціального стану населення та їх рівень значимості (у дужках)

Фактори	Особи з вищою освітою	Особи з вищою освітою та / або працюють у галузі науки і техніки	Частка населення, яке має тяжкий матеріальний стан
Особи з вищою освітою та / або працюють у галузі науки і техніки	0,904 (2,77E-07)	–	–
Частка населення, яке має тяжкий матеріальний стан	–0,582 (0,01)	–0,707 (0,001)	–
Частка населення, що знаходиться під ризиком бідності або соціального відчуження	–0,383 (0,12)	–0,683 (0,002)	0,813 (4,03E-05)

соціальні показники є більш високими, ніж в інших регіонах. Регіони, де настрої дезінтеграційної регіоналізації є достатньо сильними, як правило, мають нижчий рівень безробіття, вищий рівень тривалості життя громадян, порівняно з середнім показником по країні; частка осіб, що знаходиться у зоні ризику бідності та соціального відчуження за останні 10 років зростала в Іспанії (на 3,9%) та Італії (на 4,1%), в економічно-розвинутих регіонах Країни Басків, Каталонії в Іспанії та Ломбардії і Венето в Італії цей показник нижчий за середній показник по країні, у той час як в інших регіонах цей показник вищий за середній. Такий розрив спричиняє не тільки напруження у суспільстві, а й необхідності з боку центрального уряду збільшувати соціальні витрати в цих регіонах для підтримки соціальних стандартів життя населення. Це у свою чергу викликає незадоволення в окремих колах більш багатих регіонів, на чій плечі лягає основний тягар таких витрат. Тому у подальшому дослідженні дезінтеграційної регіоналізації виступає політична складова.

Список використаних джерел

1. Bondarenko, OI., 2018. "Аналіз економічної складової дезінтеграційної регіоналізації в СС", *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: наук. журн.*, Луцьк, №1 (374), с.103–110. // Bondarenko, OI., 2018. "Analiz ekonomichnoi skladovoi dezintegracijnoi regionalizacii v JeS (Analysis of the economic component of disintegration regionalization in the EU)", *Naukovyj visnyk Shidnojevropejs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukraїnky: nauk. zhurn.*, Luc'k, №1 (374), s.103–110.
2. Unemployment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%). [online]: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfu3rt&lang=en
3. People at risk of poverty or social exclusion by NUTS 2 regions. [online]: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/download?p=a05134aa-1eb1-48f6-9825-6955cb4502309_&_id=1515689797083
4. Severe material deprivation rate by NUTS 2 regions. [online]: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database#>
5. Material deprivation // Eurostat. [online]: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation
6. HRST by category and NUTS 2 regions // Eurostat. [online]: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/download?p=4c8229f1-ec8e-4a5c-8413-fa45-1515707793418_&_id=1515708094927
7. Life expectancy by age, sex and NUTS 2 region // Eurostat. [online]: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=ts00101&plugin=1>

Bondarenko O. I., Ph.D., Assoc. Prof. at the Department of International Relations and Tourism of Khmelnytsky National University (Ukraine, Khmelnytskyi), elenaivbond@gmail.com

The Social Context of Disintegrational Regionalization in EU Countries

In the article the social component of disintegrational regionalization in Spain, Italy and Belgium was analyzed. The study was conducted on the basis of Eurostat data on social indicators of regional development of chosen countries:

unemployment level, people at risk of poverty or social exclusion, citizens' life expectancy. The analysis proved that regions, where sentiments for disintegrational regionalization are quite strong, have poorer social indicators than other regions have. Such gap causes not only tension in society, but also forces the central government to increase social expenditures in these regions to support the social standards of life in the country. This, in turn, raises dissatisfaction in certain circles of richer regions, which have to take the main burden of such expenses.

Keywords: regionalization, separatism, social indicators, unemployment rate, people at risk of poverty or social exclusion, citizens' life expectancy.

* * *

УДК 392.81:32.019.5(477)

Купрій Т. Г.,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, Київський
університет ім. Бориса Грінченка
(Україна, Київ), t.kuprii@kubg.edu.ua,
orcid.org/0000-0002-7305-5411

Тарнавська А. В.,

студентка історико-філософського факультету,
Київський університет ім. Бориса Грінченка
(Україна, Київ), zhuravska2012@gmail.com

ГАСТРОНОМІЯ ЯК ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Проаналізовано сутність та особливості гастрономії як інструменту політичного впливу в умовах трансформаційного суспільства, як особливого дискурсу репрезентації влади в класичних конструктах.

Міждисциплінарний підхід наукової розвідки із застосуванням системного, структурно-функціонального методу та методу порівняльного аналізу дозволив встановити схожість і відмінність між суспільно-політичними сферами, які формуються під впливом об'єктивних гастрономічних умов та суб'єктивних факторів кулінарного впливу. Для виявлення особливостей сприйняття аудиторією політичних інтенцій, від яких залежить ступінь аскриптивного маніпулятивного впливу гастрономії важливим став бігевористський метод. Завдяки застосуванню комплексу методів формалізації – абстрагування, ідеалізації, узагальнення вдалося визначити співвідношення між стратегіями та технологіями впливу Їжі на політичну систему, розділити типи впливу за наявністю ініціатора впливу.

В статті відображено можливості проникнення Їжі як одного з основних компонентів влади в людину з метою її тотальної трансформації ідентичності. Розкрито і доведено тезу про ступінь знання кулінарних національних практик у сфері харчування, від якого залежать успішні чи безрезультатні наслідки прийняття доленосних політичних рішень. В Україні вивчення політичних гастрономічних комунікацій в сфері політичних відносин стало одним з новітніх напрямків розвитку політичної науки.

Ключові слова: Їжа, гастрономія, маніпулювання, вплив, політика, гастродипломатія.

Останнім часом, коли у фокус політичного аналізу стали потрапляти в силу постмодерністської критики раціональності всі прояви людської тілесності, стало можливим говорити про можливість «Їжі», «харчування» як особливої сфери розгляду у науковому пізнанні. Їжа, як інструмент «м'якої сили» політики, яка впливає на

формування політичної системи, прийняття політичних рішень і зв'язок з іншими соціальними інститутами є соціальним феноменом в політичній культурі. Свідчення доводять, що приготування і споживання їжі перестали бути способом задоволення виключно фізіологічних потреб і стали певід'ємним складником маніпулятивного впливу сучасної культури споживання. Кухня дозволяє простежити механізми впливу на масову свідомість, виявити стратегії й тактики багатогранної маніпуляції, дослідити засоби їхньої реалізації. З розвитком держави й ускладненням загального політичного процесу посилюються впливи через їхню складову – маніпуляції – на свідомість та поведінку людей, що ґрунтується на ірраціональності та формуванні «шотрібних» висновків.

Метою дослідницької роботи було розкрити сутність та особливості функціонування гастрономічних конструкцій як засобу маніпулятивного впливу на суб'єктів діяльності у внутрішній та зовнішній політиці.

Аналіз джерел. Дослідження проблеми харчування і особливостей його впливу в різних суспільствах має давню традицію. Цей об'єкт досить рано потрапив у поле зору різних гуманітарних дисциплін – антропології, етнології, соціології, політології, історії, психології, а роботи ряду дослідників (Ж. А. Саварен, Ф. Бродель, К. Леві-Строс) на сьогодні вже вважаються класичними. Проаналізувавши питання використання їжі як інструменту владою зміни дійсності політичною владою С. Чаплі-Сокот, П. Роковер [12; 16; 17]. Значний внесок в розробку проблематики перцептивного маніпулювання здійснили російські та українські дослідники – І. Почепцов, С. Кара-Мурза та ін. [2; 7].

Застосування їжі не тільки як механізму для виживання індивідуальних споживачів, а також виживання та розповсюдження сучасної національної політики (політика м'якої сили) розглядали Е. Ротшильд, К. Паарлбергер, Дж. Рейнольдс [14; 15; 18]. Досліджували вплив їжі як культурно-політичний феномен В. В. Похлебкін, А. В. Павловська та ін. [5; 6]. Осмислення питань гастрономічної дипломатії здійснюється в руслі соціології, політології та політичної психології такими дослідниками, як Н. Нірванді, А. Арзанг Авангом, А. Стіпченко, В. Г. Ціватим, Л. Матлайта іт. [4; 8; 10; 13]. На сьогодні в галузі пострадянської політичної науки існують також дисертаційні дослідження, які розкривають як специфіку феномена гастрономічного впливу у суспільно-політичному житті, так і окремі аспекти даної проблеми (І. В. Сохань) [9].

В міжнародній політиці влада їжі – це використання харчових продуктів як засобу політичного контролю, за допомогою якого одна держава або група держав пропонує або утримує товари з іншої держави чи групи держав, щоб маніпулювати їх поведінкою. Її потенційне використання в якості зброї було визнання нафти як політичної зброї ОШЕК в 70-х рр. Багато країн використовують експлуатацію сили харчування, щоб поставити під загрозу продовольчу безпеку іншої країни [18].

Ідея сили їжі використовується в ембарго, працевлаштуванні та харчовій політиці. Щоб нація ефективно використовувала харчову енергію, країна повинна ефективно застосовувати та демонструвати концепцію поставок, розподіл попиту та незалежність дій. Основи країни світу, які виробляють та експортують

достатньо сільськогосподарських культур, щоб мати можливість впливу через харчові продукти, як США, Канада, Австралія та Нова Зеландія, у своїх доктринах вказують їжу як новий інструмент не тільки впливу, а й політичного тиску. Благочинністю сфери харчування була використана як гуманітарний жест для запобігання голоду/бідності в лояльних до політики США країнах; квоти на імпорту харчових продуктів були перерозподілені за винагороду дружнім народам та покарання недружніх; відбувався бартер на стратегічні матеріали, обмежений був ввіз не тільки на експортні товари, а й на імпорти (прикладом цього може служити скорочення кубинської цукрової квоти США) – в даному випадку продовольство виступало політичною зброєю для досягнення своїх інтересів. У деяких африканських країнах, їжа використовувалася як засіб, протидіючи сторонам, у внутрішніх війнах та конфліктах проти своїх власних людей: політичні сили в Судані боролися за голоси народу шляхом підбурювання або заохочення голоду [14, с. 29].

На сьогодні політична гастрономія – це мирне знаряддя м'якого впливу в політиці/дипломатії, зброя сучасної зовнішньої політики, дипломатії та економіки. Якщо політика – це мистецтво управляти, то політична гастрономія – мистецтво управляти під час офіційних обідів. У світі політики започають «...шлях до консенсусу і досягненню мети пролягає через вишукане частування».

У світі є держави, які просувають свою націю як «торгівельну марку». З цією метою розробляються спеціальні стратегії, створюються інституції (установи) і виділяються кошти, стимулюється торгівля і туризм і, у кінцевому рахунку, країною починають цікавитися інвестори. Країни для залучення туристів проводять різні заходи, а саме: фестивалі, конкурси, майстер-класи, а це у свою чергу створює та закріплює бренди. Так наприклад: «Фестиваль лимонів» у Франції, «Битва томатів» в Іспанії, «Свято білих трюфельів» і «Фестиваль піци» в Італії, «Національний день хот-догу» в США, «Октоберфест» у Німеччині, «Свято оселедця» в Нідерландах, «Фестиваль Капітанської кухні» і «Фестиваль віскі» в Об'єднаному Королівстві, «Фестиваль ананаса» в Таїланді та ін. Включення гастрономічного компонента у сферу політичного туризму має багато переваг учасникам цього процесу: завдяки наявності гастрономічного бренду DESTINATION отримувє додаткову привабливість для туристів [1, с. 276].

Туристи, подібно іммігрантам, крокують до нових вражень, автентичності, але бігливості «пикають звичне», тому позитивна тенденція до глобалізації, наприклад до «макдональдсизації» – надають можливість зануритися в звичне гастрономічне середовище. Саме так знижується перше негативне сприйняття країни, пов'язане з нерозумінням її традицій, «зустріч» із знайомим рестораном допомагає туристу швидше адаптуватися, підвищується психологічна комфортність перебування. Підтвердженням цієї тенденції, як показує практика, є те, що китайські та корейські туристи відвідують в чужих містах переважно ресторани національної кухні, американці схильні до відвідування ресторанів Макдональдс і KFC, італійці вважають за краще італійські піцерії і trattorie. У 2007 р. вийшла праця М. Макарової «Кулінарні рецепти родини Аль-

Капоне», де описувалося, що за свідченням його біографів, він крізь усе життя проніс велику симпатію та пошану до кухні своєї батьківщини. Як наслідок назавжди залишився італійцем, із власною неповторною ідентичністю, в якій гастрономічним маркерам було відведено далеко не останнє місце.

Необхідністю розрядки у відносинах крайні-суперлиць після різких виступів радянського керівника в кінці 1958 р. з німецького питання стали результати поїздки М. Хрущова в США, не останню роль в якому відіграв український борщ, що став маркерованим елементом української етнічної культури. У наш час – час гібридного протистояння формується гібридне гастропротистояння: мейпо одного з ресторанів Москви український борщ назвати «супом з бурякового кореня по-російськи», в іншому – «московський». Після вторгнення в Ірак США 2003 року, Франція відрядувала на цю ситуацію зміною назви смаженої картоплі із «французької» на «вільну (незалежну)» («Frenchfrites» – «freedomfrites»), тоді як «французькі тости» перетворилися на «яєчний хліб» у Іл. Кароліні. Через три роки назви стравам повернені, як результат – французи реабілітовані. Схожа практика вже була під час Першої світової війни, коли американці змінили німецьку назву тушкованої кислоти капусти на «капусту свободи», гамбургер – «бутерброд свободи», франкфуртські сосиски стали хот-догами.

Власна кулінарна спадщина важлива для кожної держави. У 2011 р. між Німеччиною та Францією виникла кулінарно-дипломатична суперечка через фуа-гра, яка розцінюється як частина культурної спадщини Франції. А критика президентом Франції Жаком Шираком британської та фінської кухонь напередодні фінального голосування у МОК коштувала країні втрати права на проведення Олімпійських ігор 2012 року. Натомість підтримка власних національних кухонь у 2009 р. призвела до переважаючого відношення між Росією та США.

Після анексії Криму та агресії у відношенні України стосунки США і Росії знову перейшли у стан холодної війни, що супроводжувалося деякий час санкціями і забороною ввозити до Росії деякі продукти, зокрема польські яблука і турецькі помідори. Так президент Франції Ф. Олланд, у червні 2014 року під час святкування річниці висадки союзницьких військ у Нормандії в інтересах світової безпеки змушений був вечеряти по чергово з Б. Обамою та В. Путіним через неоімперські амбіції останнього. До речі, великодержавницька політика Росії прослідковується навіть у звичайних кулінарних історіях, коли в ефірі 2011 року ведучий І. Ургант образив українського глядача, назвавши його «укропом» [8, с. 480].

Їжа є каталізатором суспільних відносин, створює середовище для ділових партнерів, колег, лідерів громад для обміну думками, мета, яких «набагато більша, ніж просто харчування». Уряди багатьох країн визнали цю цінність і почали розробляти та впроваджувати програми підтримки процедури, класифікованої як гастро-дипломатичні зусилля. Перші програми гастро-дипломатії як складової дипломатії «м'якої сили» започатковані на поч. 2000 рр. У 2002 році журнал «The Economist» уперше опублікував термін «гастро-дипломатія» (англ. *Gastrodiplomacy*) у науковій

статті Пола Роквера для визначення способу досягнення (просування) тайської ідентичності у рамках Глобальної програми розповсюдження їжі через міжнародну мережу ресторанів національної кухні [16, с. 8]. Кулінарна дипломатія визначає використання національної кухні у контексті міжурядових, міжнаціональних та міжцивілізаційних відносин з метою передачі невербальних повідомлень та розбудови взаємовигідної співпраці, консенсусного вирішення проблемних питань.

У 2012 р. Державний департамент США приступив до реалізації власної кулінарної дипломатії: Дипломатичне кулінарне партнерство. Створено корпус американських шеф-кухарів, які мають співпрацювати з Департаментом під час виконання формальних дипломатичних функцій. 80 найкращих шеф-кухарів в 2015 р. за участю керівника американської протокольної служби, посла К. Маршалла організували міжнародну конференцію співробітників протоколу із майже сотні держав світу для обміну знаннями та ідеями щодо підвищення якості та посилення ролі протоколу у дипломатичній практиці.

К. Рейнольдс зауважує, що в XVII ст. правила дипломатичного етикету вже безпосередньо поширювалися й на простір столу, де кількість, форма сервірування могла вплинути на результат підписання того чи іншого державного документу [4, с. 57]. Звичка відламувати від одного хліба та їсти з однієї тарілки була виявом єдності співгромадян. Поява індивідуальних приборів зруйнувала таку єдність. Прибори змінили й взаємовідносини особи з їжею та його взаємини із співгромадянами; ложка та виделка стали посередниками між загальною стравою та індивідуальною тарілкою і тим самим мотиватором індивідуалізму. Зауважимо, що в історії не раз свідомо підбиралися інгредієнти, розстановка і форма столів, коли переслідувалися згадаї цілі. Таким чином кулінарна дипломатія стала важливим інструментом зовнішньої політики, а світова та національні кухні – ключами до взаєморозуміння та співпраці між народами.

Обмін їжею, які обидві сторони могли би скласти разом через загальний сенсорний досвід, а також забезпечити атмосферу близькості, уможливило конструктивну розмову. За словами колишньої першої леді та держсекретаря Гілларі Клінтон «*їжа як влада є найдавнішою формою впливів та взаємовпливів*». Це довело американське Інтернет-анкетування «Qualtrics 2014» щодо громадського сприйняття співвідношення між національною кухнею та національним іміджем. 55,71% респондентів стверджувально відповіли на питання: «Харчування у країні змінило вашу думку про цю країну?». В п'ятірці лідерів опинилися Ефіопія, Туреччина, Таїланд, Китай та Ліван. Далі підводять до висновку, що відношення до тієї чи іншої національної кухні країни переважно позитивний у більшості респондентів (84%). 2/3 опитаних зазначили, що вони розглянуть поїздку до країни, основою, якої буде ознайомлення з їжею [15, с. 214].

Активну взаємодію різних культур можна простежити через проєкцію національного кулінарного брендингу. З часів Джона Кеннеді, коли розпочату традицію Жаколін з підготовки дипломатичних заходів, в яких брали участь перші леді, проводили у садибі Маунт-Вернон. Пат Ніксон, Розалін Картер, Гілларі Клінтон

підтримали ініціативу посередниці і відзначилися не меншими перемогами у гастрономічній дипломатії [10, с. 367]. І. Клінтон організувала символічний обід з Б. Сльциним, коли останній прибув з офіційним візитом як президент Росії. Звернути увагу навіть на дрібниці: меппо пайбїлльп співпадало із імператорським меппо Європи в період 1908–1912 рр. Це був своєрідний натяк на те, що Росія 90-х розглядалася на Заході як законна спадкоємиця дорєволюційної царської Росії і, що з нею спілкуватимуться не як з зубожілою родичкою, а як з рівною. Подібні алегоричні презенти полюбляв Й. Сталін, коли після перемоги під Сталінградом приватним літаком для У. Черчилля був надісланий тільки портрет самого вождя та шийшка вірменського коньяку.

Інклюзія перших осіб країни у справи гастрономічні продовжується і у наш час. У лютому 2010 р. Мішель Обама започаткувала програму Let's Move («Давайте рухатись!») щодо впровадження нових стандартів здорового харчування в американських школах, зпижєння % ожиріння дітей, палагодження контактів із закладами дитячого харчування. Крім того, у саду Білого дому і до цього часу вирощують скопродукти для школярів Вашингтону, не використовуючи гербїциди, пестициди або хїмічне добриво [6, с. 235].

Проте, не тільки перші особи залучені у політичну гастрономію. Шеф-кухар поч. 2000-х рр. Уолтер Шейб визначив 3 типи впливу їжі як політичної зброї: *їжа як втіха, їжа як покарання та алкоголь*. А його наступник президентської резиденції Сем Касс став виконавчим директором програми М. Обами. В рамках проекту Касс не тільки виступив у ЗМІ щодо здорового способу життя американських школярів, а й зробив свою першу поїздку за кордон в липні 2014 р., провівши тиждеп в Республіці Корея. Під час його візиту, що спонсорувався американським посольством і брендом «США», Касс зустрічався зі студентами на День незалежності, щоб приготувати традиційне блюдо Bulgogi на прохання президента Обами і, тим самим популяризував кулінарний туризм США. Випускник Центру громадської дипломатії в Університеті Пд Каліфорнії Роберт Роквел, працюючи міжнародним консультантом, в 2002 році розпочав проект під назвою «Global ai», який мав на меті популяризувати «пряму» закордонну їжу [13, с. 330].

Активні трендмейкери національної кухні як Пд Корея, Індонезія залучають у свою діяльність перших осіб чи членів їх родин, відомих політиків та громадсько-політичних діячів. Так у 2009 році у рамках проекту «Кімчі дипломатія» перша леді Пд Кореї Лі Мюнг-Бак підготувала різноманітні традиційні страви для американських ветеранів Корейської війни, мета якої полягала в демонстрації альтернативної мирної Пд Кореї. *«Я хотіла показати Корею іншу, бо у військових з війни залишилося не багато приємних пам'яток про їжу»* [15, р. 30], – сказала вона в інтерв'ю. Лі Мюнг-Бак разом із прем'єр-міністром і його дружиною Міюкі Хатоямою готували кімчі (гостру овочеву страву). В 2002 році тайський сенатор Мечей Віравадія, який володіє кількома ресторанами в усьому світі під назвою «Жастига та презервативи», висловився за популяризацію сприяння контролю над народжуваністю та допомогу в боротьбі проти поширення СНІДу. Його зусилля інтерпретували як успішні. А президент Ма Інг-тію наказав своїм

дипломатам розпочати політичну розмову – мовою їжі. Кампанія коштувала країні € 20 млн.

На іншому боці світу протягом останнього десятиліття кілька організацій в Перу, включаючи Перуанське товариство гастрономії (APEGA) та урядові міністерства культури та зовнішніх відносин, мають спільну та узгоджену роботу, спрямовану на підвищення світової репутації та знайомства з перуанською кухнею. На підтримку проекту було залучено нобелівського лауреата Маріо Варгаса Ллоса, колишнього віцепрезидента США Альберта Лбра, актрису та супермодель Єву Мендес, всесвітньо відомого шеф-кухара Елтопі Бурдена і різних відомих перуанських кухарів, зокрема Гастона Акуріо, Хав'єра Вонга та Адольфо Перре. Гасло проекту наступне – *«той, хто не співпрацює з цією кампанією ... просто не патріотичний»* [13, р. 327].

Маніпуляції в гастрономії мають кілька типів та площин аналізу, так як і сама їжа та її використання. В процесі аналізу значну роль відіграє як вербальна так і невербальна, як аудіальна, так і візуальна інформація. Якщо адресат знайомий з невербальною специфікою, то відзначити «несвідомість» і водночас виявити маніпулятивні дії не буде занадто складно. Сучасне суспільство достатньо обізнане з деякими національними традиціями та звичаями інших країн, безпекою харчових продуктів, маркуванням, дієтичним управлінням, що унеможливило «незапалюваний» вплив. Проте у сучасному глобалізованому світі настільки швидко відбувається розвиток гастрономічних технологій, що не завжди навіть обізнаним важко протистояти йому.

Важливо пам'ятати, що базові захисні установки є такими, що лише визначають напрям захисних дій. У спілкуванні вони часто використовуються в композиції і переплетенні. Вислів «Український борщ не тільки простий, ситний, корисний та природний, але він є інструментом впливу як міжнародної політики, так і сімейної. Останнє чи не найголовніше» має в собі поєднання позитивних рис не тільки національної української страви, але несвідомий вплив на інші сторони життя сильних світу цього.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, вивчення питань використання продуктів харчування як інструменту політичного впливу та комунікації через напівсвідомий культурний код у боротьбі за владу в останні роки і до цього часу має значний науково-практичний інтерес. Розробка різних аспектів цієї проблеми, враховуючи широке коло джерел, уможливила не тільки апаліз суті поняття «політична гастрономія», «гастрономічна маніпуляція», «гастрономічна дипломатія», а й визначення напрямів, підходів, видів та методів маніпулятивних кулінарних технологій, які використовуються під час дипломатичних прийомів, державних гастрономічних проектів та програм, повсякденної кулінарної комунікації, ознайомлення з пайвідомішими історичними практиками впливу на політику через їжу.

Харчування має велике кумулятивне значення й суттєво впливає на розвиток соціального, культурного, економічного та політичного життя будь-якого соціуму. Зміна поведінки має через сприйняття, символіку та культуру, елементом якої є їжа, відбувається також в контексті формування політичного простору. У більшості досліджень акцентується, що, зазвичай, політична влада

їжі не відрізняється від інших видів влади, з її здатністю використовувати як форму сильної влади шляхом застосування ембарго та надання їжі (у торгівлі або як допомога); і як «м'якої» сили, через їжу культурного та соціального значення. Проте є випадки, коли гастрономія є відчутним індикатором як діяльності політичного суб'єкта, так і бажаного рівня влади. Сучасні концепції м'якої та харчової політики використовують їжу як інструмент для залучення чи примусу суб'єктів змінити свої дії через культурно-символічну та політико-економічну концепцію їжі. Влада використовує їжу (і дієту) як середовище, в якому соціальні суб'єкти можуть спілкуватися та відображати владу.

Проведене дослідження не висчерпує усіх аспектів проблеми. Комплексного наукового підходу до дослідження потребує питання методів та форм «м'якої» сили політики, участь політичних акторів у гастрономічній, визначення основних тенденцій українського гастрономічного туризму та формування завдяки йому політичного іміджу країни.

Список використаних джерел

1. Бойко, ДС., Малетин, СС., Пятченко, МД., 2014. 'Гастрономический туризм на евразийском пространстве. Туризм в евразийском пространстве: реальности и новые тенденции', Санкт-Петербург: МИЭП при МПА ЕвразЭС.
2. Кара-Мурза, С., 2003. 'Манипуляция сознанием: учебн. пособие', Киев: Ориан.
3. Леві-Строс, К., 2000. 'Первісне мислення', Київ: Український центр духовної культури.
4. Матлай, Л., 2015. 'Кулінарна дипломатія як різновид публічної дипломатії: нові підходи та концепції', *Humanitarianvision. Політичні науки*, с.55–59.
5. Павловская, АВ., 2015. 'Гастрофилія: Наука о еде. К постановке проблемы. Часть 1', *Вестн. Моск. ун-та. Сер.19. Лингвистика и межкультурная коммуникация*, №4, с.23–38.
6. Похлебкин, ВВ., 2006. 'Занимательная кулинария', Москва: Центрполиграф.
7. Почепцов, ГГ., 1996. 'Теорія комунікацій', Київ: Спілка рекламистів України.
8. Слипенченко, АС., 2015. 'Дипломатическая кухня [худож.-док. изд.]', Киев: Генеральная дирекция по обслуживанию иностранных представительств.
9. Сохань, ИВ., 2013. 'Гастрономические риторики утопий и антиутопий', *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*, №2 (10), с.23–35.
10. Циватый, ВГ., 2015. 'Гастрономическая дипломатия и дипломатическая гурманетика: еда в политико-дипломатическом диалоге культур (институциональный аспект)', *Традиционная культура в современном мире. История еды и традиции питания народов мира*, Москва: Центр по изучению взаимодействия культур, с.364–369.
11. Brillat-Savarin, JA., Fisher, MFK (Ed), 2011. 'The Physiology of Taste: Or, Meditations on Transcendental Gastronomy', Paperback, Reprint.
12. Chapple-Sokol, S., 2013. 'Culinary Diplomacy: Breaking Bread to Win Hearts and Minds', *The Hague Journal of Diplomacy*, no 8, p.161–183.
13. Nirwandy, N., Awang, A–A., 2014. 'Conceptualizing Public Diplomacy Social Convention Culinary: Engaging Gastro Diplomacy Warfare for Economic Branding' *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 130, p.325–332.
14. Paarlberg, R.–L., 1982. 'Food as an Instrument of Foreign Policy' *Proceedings of the Academy of Political Science. Food Policy and Farm Programs*, vol.34, no.3, p.25–39.
15. Reynolds, C., 2008. 'Diplomatic gastronomy: The convivial nature of the power of prestige, cultural diplomacy and soft power', *Trapido*, vol.III–IV, p.23–32.
16. Rockower, PS., 2012. 'Recipes for gastrodiploamcy', *Place branding and Public Diplomacy*, no.2, p.1–12.
17. Rockower, PS., 2014. 'The State of Gastrodiploamcy', Winter, *Public Diplomacy, University of Southern California*.
18. Rothschild, E., 1974. 'The Politics of Food', *UN Conference on Trade and Development: Problems of Raw Materials and Development: Note by the Secretary General of UNCTAD*, May 16. Available from: http://www.nybooks.com/articles/1974/05/16/the-politics-of-food/Downing7_3.pdf. [05.10.2017].

Kuprii T. G., candidate of historical sciences, associate professor of philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), t.kuprii@kubg.edu.ua, orcid.org/0000-0002-7305-5411

Tarnavska A. V., student of History and Philosophy Faculty, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), zhuravska2012@gmail.com

Gastronomy as mean of political influence

Essence and features of gastronomy is analysed as to the instrument of political influence in the conditions of transformation society, as to creating special discourse of representations of power in classic constructions.

Multidisciplinary approach of scientific secret service with application of system, structurally functional method and method of comparative analysis allowed to set likeness and difference between social and political spheres which are formed under act of objective gastronomic terms and human factors of culinary influence. For the exposure of features of perception the audience of political intentions, on which the degree of ascriptive of manipulative influence of gastronomy depends important a behavioral method became. Due to application of complex of methods of formalization – abstracting, idealizations, generalizations succeeded to be defined betweenness by strategies and technologies of influence of meal on the political system, to divide the types of influence after the presence of initiator of influence.

In the article possibilities of penetration of meal are represented as one of basic components of power in a timber-toe by the purpose of it total transformation of identity. A thesis is exposed and well-proven about the degree of knowledge of culinary national practices in the field of feed which the successful or ineffectual consequences of acceptance of fateful political decisions depend on. In Ukraine of study of political gastronomic communications in the sphere of political relations became one of the newest directions of development of political science.

Keywords: meal, gastronomy, manipulation, influence, policy, gastrodiploamacy.

* * *

УДК 327.8((470+571):(477))(045)

Рижук О. М.,
здобувач кафедри суспільно-політичних наук,
глобалістики та соціальних комунікацій,
Університет «Україна» (Україна, Київ),
aspirantura_ukraine@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Аналізується становлення інформаційного суспільства, зазначаються позитивні наслідки, до яких призводить впровадження інформаційних технологій. Одночасно говориться про небезпеки і загрози, які пов'язані з впровадженням інформаційних технологій у життя суспільства.

В роботі зазначено, що сучасні засоби масової інформації підвищили рівень загроз національній безпеці країн, тому проблема захисту власного національного простору стала першочерговою для більшості держав.

З середини 90-х років ХХ ст. своєї актуальності набули явища інформаційних війн, які спричиняють міжнародні конфлікти. Для України ця проблема набуває особливого характеру у зв'язку з подіями на Сході та Півдні нашої держави.

Інформаційна безпека перетворюється найважливішим компонентом національної безпеки, оскільки від неї залежить рівень економічної, оборонної, соціальної, політичної та інших видів безпеки.

Ключові слова: безпека, інформаційна безпека, інформація, глобалізація, інформаційні війни, інформаційне суспільство.

У другій половині ХХ століття зароджується та розвивається нова соціальна парадигма, яка кардинально відрізняється від тієї, що існувала протягом тривалого проміжку часу до цього. Особливості цієї нової парадигми проявляються у винайденні та розповсюдженні інформаційних технологій, формуванні інформаційної сфери та глобалізації суспільних процесів. Дослідники почали переглядати основні концепції, які розкривали структуру власності та саму суть нового суспільства. Нові дослідження, що проводилися вченими стосовно суспільства, яке зароджувалося призвели до того, що було офіційно проголошено трансформацію «індустріального суспільства» в «постіндустріальне», «суспільство розвитку», «суспільство споживання», «цивілізацію послуг», і, врешті-решт, в «інформаційне суспільство».

Стрімка інформатизація провідних країн призвела до того, що усе частіше почали з'являтися загрози, які зв'язані з процесами запровадження інформаційних технологій в суспільне життя. Через те, що інформаційні технології довели свою ефективність, інформаційні загрози почали набувати загальнодержавного та

глобального рівнів. Сучасні інформаційні процеси засобів масової інформації зруйнували існуючі інформаційні кордони. Це призвело до того, що проблема захисту національного простору кожною країною стала першочерговою.

Оскільки глобалізація світових інформаційних систем дала можливість не лише нейтралізувати економічні та інформаційні системи супротивника від іншого світу, а й проводити активні інформаційно-психологічні операції, це породило нове явище у суспільстві, яке отримало назву «інформаційні війни». Вони усе частіше почали проявлятися з середини 90-х років ХХ ст., коли потенціал негативного впливу інформаційного поля на суспільні відносини почав різко зростати.

Разом з явищем інформаційних війн своєї активності у становленні політично і соціально важливого значення держави набуває інформаційна безпека, яка серед ряду інших компонентів, забезпечує і ефективний захист власного інформаційного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що серед дослідників, які займаються вивченням інформаційної безпеки та інформаційних конфліктів виділяються наступні прізвища: Зб. Бжезінський, Г. Кісінджер, Е. Лукас, Дж. Маргеймер, Д. Треннінг, Ф. Хоффман. Вітчизняна наукова думка у цьому питанні представлена такими дослідниками, як: П. Жарков, Р. Капожний С. Магда, Г. Почепцов та іншими.

Оскільки інформаційні технології та їх впровадження в усі сфери життя суспільства дозволяють країні піднятися на новий ступінь свого розвитку та підвищити свій економічний потенціал, певні держави стали більше приділяти уваги питанням впровадження інформаційних технологій у життя суспільства.

Мета даної статті полягає в аналізі особливостей інформаційних війн, які набувають свого найважливішого значення в інформаційному суспільстві за умов глобалізації.

Виклад основного матеріалу. США, Японія, країни ЄС та інші держави світу оголосили побудову інформаційного суспільства як свою стратегічну мету. Провідні країни забезпечують державну та фінансову підтримку транснаціональних корпорацій у реалізації програм по створенню інформаційного суспільства, розроблення концепції по переходу до інформаційного суспільства, реалізації планів з участі у трансформації суспільних інститутів, які розроблені провідними міжнародними організаціями такими як ООН, Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк, Європейська організація торгівлі та іншими міжнародними урядовими та неурядовими організаціями. Ці концепції відкривають стратегії інформаційного суспільства, вказують на основні його положення, умови і пріоритети міжнародної, релігійної та національної інформаційної політики, які формує економічні, політичні та технологічні передумови відносин до переходу до інформаційного суспільства [2].

З одного боку, інформаційні технології та розвиток інформаційного суспільства і глобальної інформації, які ними породжені відкривають широкі можливості для людей в усіх сферах людської діяльності, а з іншого боку, виникають і нові загрози, які пов'язані з інформаційною безпекою суспільства і держави. Через

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Черкасов С. С. Концептуальні підходи до визначення реформації у дискурсі сучасної неконвенційної історіографії	7
Багро С. О. Виокремлення власної вітчизни в козацькій політичній риторичі другої половини XVII ст.	10
Шалашна Н. М. Державні ідеї в «Хроніці» Феодосія Софоновича	17
Шемета Ю. М. Конфлікти між викладачами, службовцями і учнями гімназій, прогімназій та реальних училищ Київського учбового округу 1832–1882 рр.	21
Філас В. М. Живопис та графіка Північного Причорномор'я останньої чверті XVIII – середини XIX ст.: джерелознавча класифікація	26
Книгиницька О. В. Участь Олени Степанів у завершальному етапі формування українського стрілецьтва (1913–1914 рр.)	29
Коляда І., Жилінкова І. Київський цивільний губернатор Олексій Миколайович Ігнат'єв у роки Великої війни (1915–1917 рр.): штрихи до портрету	33
Марченко А. І. М. Шаповал у боротьбі за збереження української національної ідентичності та відродження державності	35
Савченко І. В. «Жіноче обличчя» більшовицької партії на Запоріжжі кінця 1910–х – 1920–х рр.	39
Бублій І. О. Специфіка більшовицької пропаганди в українському селі (1919 – початок 1920–х рр.)	42
Тренкін Ю. В. Організаційно–фінансове забезпечення агрокультурних заходів сільськогосподарської кооперації в добу непу	48
Куницький М. П. Податки та податкові платежі на теренах Райхскомісаріату «Україна» в системі економічної експлуатації місцевого населення (1941–1944 рр.)	51
Маслюк О. Г. Відновлення та діяльність Київської кіностудії художніх фільмів в 1944–1945 рр.	56
Прокопов В. Ю. Релігійність та забобонність в українському повстанському середовищі Закарпаття (1943–1947 рр.)	60
Смирнов А. І. Архіпастирська діяльність єпископа Володимир–Волинського Мануїла Тарнавського в роки німецької окупації України	65
Шульга С. А. Чехи Західної Волині в умовах радянської 1939–1941 років	69
Фульмес В. Єдина Помісна Православна Церква в Україні: погляд митрополита Західноєвропейського і Паризького Анатолія (Дублянського)	73
Стасюк О. Й. День виборів до Верховної Ради СРСР 10 лютого 1946 року у західноукраїнських областях УРСР	77
Довбня О. А. Сучасна вітчизняна історіографія репресивної політики радянської держави щодо протестантських деномінацій в УРСР у 1944–1964 рр.	81
Лазуренко О. Г. Особливості лібералізації системи судочинства на Черкащині в період відлиги	86
Бей Р. В. Теоретико–методологічні основи становлення спиртової галузі	91
Волошин І. В. Діяльність спеціалізованої сільськогосподарської мережі «Добробут» по зростанню чисельності членів м'ясо–молочної кооперації в період непу	94
Говоровський А. В. Правове регулювання поштового зв'язку в Україні	98
Лисенко М. С. Волинське товариство хмелярства: маловідомі сторінки історії (початок XX ст.)	102
Ігнатенко М. М. Умови розвитку кооперації в українському селі в перші роки незалежності (1991–2005 рр.)	106
Кожухаренко Л. В. Роль волонтерського руху в реформуванні української армії	109
Степанчук Ю. С. Політичні концепції Богдана Хмельницького на початковому етапі Національно–визвольної війни (весна – осінь 1648 року) у трактуванні сучасних російських істориків	114
Ткачук А. І. Передумови і хід козацько–селянської війни під проводом Богдана Хмельницького в інтерпретації сучасної польської історіографії	118
Чуткий А. І. Вища школа Києва в умовах Першої світової війни: ставлення студентів до мобілізації як індикатор лояльності до імперії	120
Барвінська П. І. Едуард Вінтер: від богослова Австро–Угорської імперії до академіка Німецької Демократичної Республіки	126
Бевзюк Є. В. Джерельна база дослідження процесу духовного пробудження серболужицького етносу	131
Mammadov A. A. Prospects of the transit of Caspian oil and gas to the EU projects (Перспективи транзиту Каспійської нафти і газу в проекти ЄС)	135

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Павлова Т. С. Феномен нормативної поведінки у філософії І. Канта	141
Стрелкова Ю. О. Концепції analogiafidei та analogiarationis у теології К. Барта: епістемологічний, антропологічний та екуменічний потенціал	143
Шевченко З. В. Свобода здобуття самості у комунікації з Іншим у філософії Карла Ясперса	147
Айтос С. Ш. Герменевтичносоціально–гуманітарна інтенція філософського пізнання В. Дільтея та сучасна філософія історії	151
Марцінишин Ю. Д. Підходи Д. І. Менделєєва, К. А. Тімірязєва, С. А. Подолинського, В. І. Вернадського та М. Д. Руденка до визначення енергетичного фактора в розвитку людської цивілізації: спроба компаративного аналізу	154

Грех В. І. Роль проповідництва святиителя Димитрія, митрополита Ростовського у встановленні сучасної церковної проповіді	157
Розбицька Г. П. Містичне об'явлення як предмет релігієзнавчого дослідження	162
Рубский В. Н. «Energieia» аристотелевской метафизики в системе христианского мировоззрения («Energieia» аристотелівської метафізики в системі християнського світогляду)	167
Рубан О. Зміна світоглядних установок у гендерній сфері в сучасному українському суспільстві: рольовий аспект	172
Бабюк В. Л. Поняття релевантності до аудиторії: на межі теорії аргументації та когнітивної лінгвістики	176
Діденко Л. В. Екзистенція: граничні складники	180
Кислий А. О. Проблема суспільного ідеалу в філософському осмисленні	185
Костюк О. П. Східна філософська антропологічна традиція в ініціативній зачісці	189
Лаврова Л. В. Тілесність в умовах віртуального соціокультурного простору	194
Лазарева М. Л. Енергоєфективні технології у процесі конструювання суспільства майбутнього	196
Кадиевская И. А., Нарядько Г. Я., Черняев И. Феномен доверия как компонент устойчивости общественных отношений (Феномен довіри як компонент стійкості суспільних відносин)	202
Петік Я. О. Числення логіки дії з процедурною семантикою на основі BDI-логік	206
Сагуйченко В. В. Освітні інституції в історичній ретроспективі: культурний статус освітніх інституцій у добу античності	209
Баклашова Т. М. Антропологізація історичного знання як один із напрямів забезпечення компетентнісного підходу до навчання у вищих навчальних закладах	214
Дроботенко М. О. Освітня самореалізація філософії: освітня геронтологія	218
Рязанцева Т. О. Втілення ідей Реформації у принципах виховання сучасної протестантської педагогіки	222
Приходько В. В., Тимофеев О. В., Чернігівська С. А. До методології реформування дисципліни «Фізичне виховання» в українській вищій школі	226

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Стойко О. М. Енергетичні кооперативи як основа форма участі громадянського суспільства в енергетичному транзиті	233
Цирфа Ю. А. Формування зовнішньополітичної ідентичності держави: соціокультурний вимір	235
Клюєнко Е. О. Політичний стріт-арт в контексті типів суспільств та глобалізаційних проявів	239
Бондаренко О. І. Соціальний контекст дезінтеграційної регіоналізації в країнах ЄС	243
Купрій Т. Г., Тарнавська А. В. Гастрономія як засіб політичного впливу	247
Рижук О. М. Інформаційні війни в сучасному інформаційному середовищі	252
Гоане І. М. Основні аспекти дослідження процесу політичного вибору	255
Сич О. М. Вплив українських націоналістичних структур на перебіг Революції гідності 2013–2014 рр.	262
Вонсович О. С. Святування 1030-річчя Хрещення Київської Русі: політичні аспекти	268
Гай–Нижник П. П. Українсько–російські міждержавні взаємини 2013–2014 років під час другого етапу президентства В. Януковича	270
Герасимович В. А. Роль та значення політичних переговорів під час «Революції Гідності»	283
Демиденко О. І. Наслідки процесів інтелектуальної міграції для української держави та суспільства	285
Деревінський В. Ф. Моделі національної консолідації українського суспільства	290
Шипунов Г. В. Концепція «соціалізму в одній країні» та внутрішньопартійна боротьба у РКП (б)/ВКП (б)	293
Замікула Г. О. Зовнішньополітична концепція Ахмета Давутоглу: основні теоретичні положення	296
Кан Ден Сик. Изменения ситуации и перспективы решения корейской проблемы (Зміна ситуації і перспективи вирішення корейської проблеми)	301
Ключкович А. Ю. Розвиток взаємовідносин держави та неурядового сектору в Словаччій Республіці	303
Литовченко К. Г. Соціалістична партія Нідерландів: стара назва, новий зміст	307
Мамедов К. Значение энергетического фактора в сотрудничестве Азербайджанской Республики с ЕС (Значення енергетичного фактора у співпраці Азербайджанської Республіки з ЄС)	309
Піковська Т. В. Національне питання в програмах словацьких автономістів у першій Чехословацькій республіці (1918–1938 рр.)	314
Charles McGrath. Ukrainian Political Figures in History. Kyivan Rus (Українські політичні фігури в історії. Київська Русь)	317

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Куліш П. Л. Рецензія на монографію: Вергелес К. М. «Антропологічні виміри православ'я: методологія дослідження сутність та смисли»: монографія / К. М. Вергелес. – Вінниця: 2017. – 300 с.	322
---	-----

